

בעיקבות הבד

לא רק לציריכים יהודים דתיים יש בעיה בהקשר לציריכי דיוקנאות. גם לציריכ סלים עזאזיה היתה בעיה דומה. הרי שיח' בכפרו, כפר דבוריה שלרגלי הרי תבור, ראה יום אחד ציור דיוקן עצמי שלו והביע את התנגדותו לכך. הוא אמר לו, כי סופו יהיה גהינום, מפני שעיצב דמויות, שהוא מעשה האסור לפי הדת. סלים ענה שיח': "אני נושא עימי את הצילום בדי-תהזוהו שבכיסך? אם כך גם אתה מסתכן באיבוד נשמתך כמוני!" ענה לו ה"שיח': "אני נושא עימי את הצילום בדי-תעודה מפני שאני נמצא במדינה כופרת,

בעה ביום מתנים אהבים. הוא מסביר כיצד הצליח להנציח תנוחות בלתי-שיגרתיות אלה: "ליד בתי מקננות יוגים. ובעת שהן מתנות אהבים רשמתי אותן, ואחר-כך עשיתי להן הסבה לבן."

אמנות רבנים כמיפלאות

אם הצירי שמואל בק הפך מפורסם ומצליח. הרי את הסיבה לכך קושרים בבעלת הגלריה הדסה קלצ'קין. היא שלקהה אותו תחת חסותה, ועזרה לו להיות, בסופו של דבר, הלהיט מיספר אחד באמנות הישראלית. קלצ'קין עומדת בימים אלה, להציג את תגליתה החדשה, הצירי צבי מלנוביצר, וכל הסיכויים

כעבור 25 שנים:

ר עמודים אלה נעשה ניסיון מיוחד במינו. הוא התחיל לפני 25 שנים בדיוק, בפסח תש"ט, כאשר בחר, "העולם הזה" בעשרה ישראלים צעירים, כולם בני השנתון 1940, משכבות שונות של הציבור דאז, ותיאר את חייהם ותיקוניהם. עכשיו חזר, "העולם הזה" אל אותם העשרה, בדק אם התגשמו התיקוות, וכיצד. בעמוד הבא מופיעה כלשונה ההקדמה שבה הקדים, "העולם הזה" את כתבתי הענק המקורית. היו בה, במרומז, נבואות רבות לגבי העתיד. עתה ניתן לבדוק גם באיזו מידה התגשמו נבואות אלה, לטוב או לרע.

דור שלוש המילחמות

נ"ת 1955 לא היתה שנת שלום. אולם כל מילחמות ישראל, ממילחמת-סיני והלאה, היו עדיין חבויות בחיק העתיד. בני 1940, שהיו אז בני 15 בלבד, עדיין לא חלמו על שלוש המילחמות הגדולות, שנכזבו להם. אמנם, במהלך 1953 ו-1954 היו כמה תקריות-דמים אכזריות. הפידאיון ביצעו טבח בנוסעים של אוטובוס במעלה-עקרבים. היחידה 101, בפיקודו של קצין אלמוני בשם אריאל שרון, ביצעה טבח בתושבי כפר בשם קיביה. הרבה מעשי טרור ותגמול הסעירו את העיתונות. אך איש לא חלם עדיין על מילחמה ממש. בלילה האחרון של פברואר 1955 ביצע כוח של צה"ל, שוב בפקודת אותו אריאל שרון, התקפת-דמים על מחנה צבאי מצרי ליד עזה. איש מעשרת הצעירים, שרואיינו בחודש שלאחר מכן, לא יכול היה לדעת כי אותה התקפה, שבה נהרגו כחמישים חיילים מצריים, תהווה נקודת-מיפנה בחייהם. כי באותו לילה החליט גמאל עבד-אלינאצר לפנות אל ברית-המועצות. הנשק הסובייטי החל זורם אל המרחב. ההיסטוריה עלתה על דרך הדמים, שנסתיימה (לפחות חלקית רק ב-1977, עם ביקורו של הנשיא אנוור אל-סאדאת בירושלים. אם היה למישחו החשש שמא בני השנתון 1940, (זהו הדור האחר-מילחמתי") לא יעמדו במשימות הצבאיות כאחיהם המבוגרים, הרי חשש זה התבדה לחלוטין. הם עמדו בשלוש המילחמות הבאות בגבורה. לפחות אחת מהן, מילחמת יום-הכיפורים, היתה אכזרית מכל קרבות תש"ח. אילו היה המיבחן הצבאי המיבחן היחידי של דור — ובמשך זמן רב היה נדמה כי זהו אכן המיבחן היחידי המקובל בישראל — כי אז אין טענות אל שנתון 1940. מבחינה זו הוא היה "בסדר".

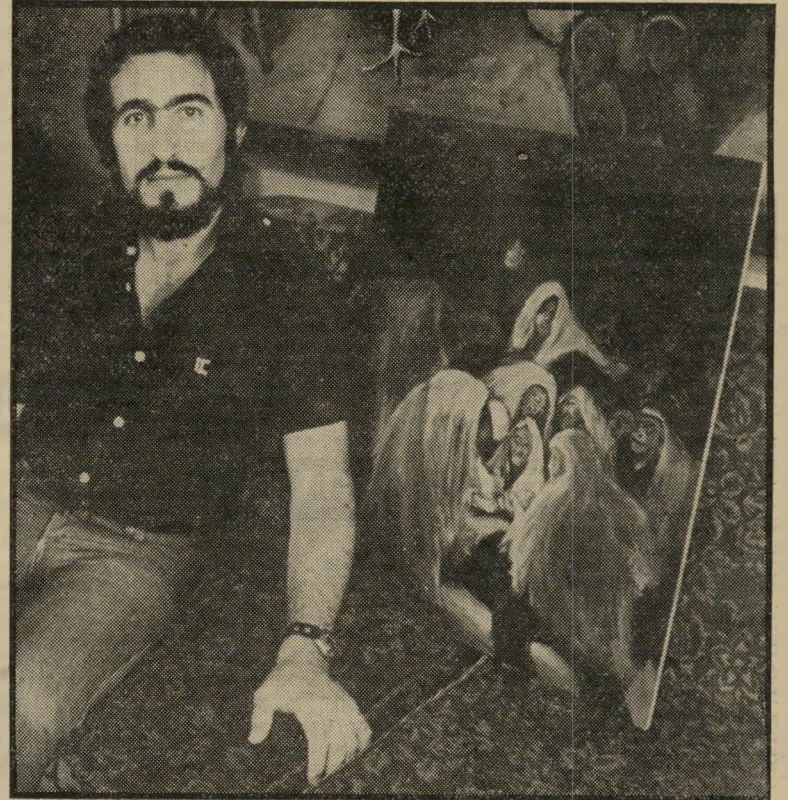
דור הפער החברתי

נ"ת 1940... מחולק למעמדות ברורים, קבעה ההקדמה לפני 25 שנים, שכתבה בידי אורי אבנרי. "אפשר לדמותו לשה-מירוף, אשר אין בו קר-זינוק אחיד לכל הרצים, אלא כל רץ מתחיל את ריצתו בנקודה שונה...". אז היתה זאת קביעה חדשה. רוב רובו של הציבור הישראלי דאז הכחיש אותה בתוקף. האגדה של ישראל השוויונית עדיין שלטה אז בכיפה, וכל כלי-התיקשות דאז דבקו בה בקנאות. אחרי 25 שנים, ברור כי ההבדלים המעמדיים והעדתיים הטביעו את חותמם על כל בני שנתון 1940. הצבר בן הקיבוץ היה בעל יתרונות ברורים על פני חברו, העולה החדש. זה, בן עדות-המיזרח, מהמעברה או מעיר-העולים, אכן היה צריך, "לאמץ את כל כוחותיו כדי להגיע אל נקודת-הזינוק של הצבר". התיקווה שהובעה אז על-ידי אבנרי, כי התביעה המוגדלת מבני השיכבה המקופחת עשויה לגרום, למענה מפתיע, "כפי שקרה ליהודים בחו"ל, לא נתקיימה. אפשר רק להינבא שאם יימשך המצב הנוכחי, שזכה בינתיים בתואר "הפער החברתי" או "הפער העדתי", הוא עשוי ברבות הימים לגרום לתהליך כזה. אחרי הכל, גם האומי היהודי בחו"ל לא עוצב בדור אחד. הצבר המובהק, יפתח ספקטור, בן קיבוץ גיבעתי-ברנה, הוא כיום בעל עמדה בכירה במיקצוע שבוחר לעצמו. צבר אחר, בן העיר, דניאל בלאו, הוא היום בעל תואר של דוקטור להנדסה ומנהל בחברה גדולה. לעומתם, משה משיח, הנער העובד משכונת שפירא בתל-אביב, שעלה בילדותו מבולגריה, הוא כיום בעליה של מאפיה קטנה לבורקס, באותו המקום ממש. גם הוא ראה את עתידו במיסגרת צבאית, ושירת כרס"ר בשיריון עד למילחמת ששת-הימים. לאחר מכן השתחרר כי "לא רציתי לגמור את הקאריירה שלי כרס"ר". הערה בעלת תוכן סוציאלי-עדתי מובהק, אם כי בלתי-מודע. הצברית רות צ'רנוב, בת העיר הגדולה, שהשתייכה מבחינה כלכלית לפיגט המעמד הבינוני, סיימה את לימודיה בתיכון, רכשה מיקצוע, ונישאה בימי שרותה הצבאי להנדס מוכשר. כיום שוהה המישפחה בארצות-הברית, בשליחות מטעם משרד-החוץ, כאשר לרשותם בית במושב המבוסס בית-עובד. לעומתה, בת המעברה מזל הנונה לא הצליחה מעולם ללמוד באופן מסודר, ובגלל מסורת עדתית נוקשה לא התגייסה לצבא. במשך כל השנים היא עבדה כדי לקיים את עצמה ואת הוריה המבוגרים, כשלושות דירת-שיכון קטנטנה בפרדס-כץ, המעברה של פעם. כיום נשואה מזל לישראלי, תושב גרמניה. בגלל סיבות כלכליות, היא גרה שם. בית מסודר, אפשרות כלכלית וטכנית ללמוד, רקע חברתי — כל אלה הם דברים מובנים מאליהם לצבר, נתוני-ראשית. הנער העובד ובת המעברה שאופים להעניק נקודת-זינוק זו לילדיהם — וגם לכך הם מגעים רק בקושי רב, אם בכלל. האם קטן הפער החברתי במשך 25 השנים האלה? האם קיים פער קטן או גדול יותר בין בנייהם של ילדי-1940?

התא המיישפחת

מ בחינת האידיאלים, אין קשר בין צמיותיהם של בני-1940 לפני 25 שנים ובין המציאות שלהם כיום. חזון ההתיישבות וה"הגשמה", שהיה אז נחלת חלק גדול של הנוער, נעלם — או שהפך מכשיר של מאוויים לאומניים-קיצוניים. המפה החדשה, שנוצרה במילחמות ששת-הימים, שינתה גם את המפה הרוחנית של הדור. החלומות על כוכבי-הקולנוע, שיחפו באוויר של אז, התנדפו גם הם. נדמה שעם התחלת עידן הטלוויזיה ירדו גם כוכבי-הקולנוע ממרומי ההערצה, אף בעיני בני הטיפפשיערה. נראה כי אצל שנתון 1940, בהגיעו לגיל 40, התא הקובע הוא התא המישפחתי, כמו מימים ימימה, ובו מתנקזים כל השאיפות והעמלי-התמונה החוזרת בסידרת התצלומים שערכו צלמי "העולם הזה" אצל נושאי הכתבה הזו היא התמונה המישפחתית — זוג ההורים המוקפים בבניהם ובנותיהם, בתוספת חתול ו/או כלב. ואולי זהו העיקר. חיים הררי, מורה בגימנסיה "הרצליה", נהג במשך שנים רבות לתת לתלמידיו, כנושא לחיבור, את השאלה "מה אני רוצה להיות בחיים?" בין אלפי החיבורים נמצא אחד שניסה לענות על השאלה, שהיא עירומה מספחיה האידיאליים. תוך התדיינות עם עצמו הגיע הנער לתשובה: "אני רוצה להיות איש. אני רוצה להיות איש!" אותו נער היה אורי קיסרי, יליד הארץ, מייסד "העולם הזה".

יעל תדמור

ד"ר מלנוביצר, ה"חברתי" הדג והבעייה היהודית

ד"ר עזאזיה וציור הבז הטורף היונים הסבו לבזים

הבחור הדתי יהפוך. אף הוא. להיט ב" עתיד. הצירי המזוקן, שגדל ועדיין גר בבני ברק, מצליח. במחולו, להפליא את העין בציוריו. הוא משתמש בנושאים הלוקחים מטכסים יהודיים מובהקים כמו ברית המילה וטבילת הכלה במיקוה, כדי להביע את תחושת הרך הנימול או תחושת הכלה בחופתה כביטוי לתחושת הקורבן האוני-ברסלית. אנשים הסובבים את התינוק הנימול, נראים לו כמיפלות ומזכירים את הבעות המפילות-האינקוויזטורים הספרדיים בציוריו של פרנסיסקו גויה הספרדי. גם את הרקע לציוריו אין הוא משייך לזמן ולתקופה מסוימת.

ואין לי ברירה. היקשה סלים: "תראה לי בקוראן שכתוב שה אסור." בסופו של דבר, נתרצה השיח', והתיר לו לצירי, אם כי נשאר איתן בדעתו שמוטב שלא לעשות זאת. הסכה לבן. הנושא שהעסיק אותו ב" אחרונה במיוחד היה בז, שמצא בוואדי ערה, שאותו גידל ואילף. הבז אהב לאכול רק בשר טרי וסלים פינק אותו ככל ש" יכול. את כל תנועותיו ותנוחותיו הנציח סלים בתערובה, שתיפתח בגלריה עמליה ארבל בתל-אביב. את הנושא האחד הזה תיאר סלים ב" ציוריו במיגוון עשיר של מצבים ותנו" חות שראה הנציח. בין השאר צייר אר-